

KRONIKKEN

Anonymt. Læger, der benytter sig af deres ytringsfrihed til offentligt at kritisere sygehusvæsenet, risikerer firing. Og det medfører nok sympati, men ingen forbedringer for patienterne. Kun gennem fortroligt samarbejde mellem sundhedspersonale og journalister kan sundhedsvæsenet kontrolleres effektivt.

Ulydighed fremmer sundheden

Niels Højbys nyudkomne bog *Råb op og sig stop! Lægers ytringsfrihed i krise* (Gyldendal 2005) er lærerig læsning. Tilsyneladende handler den om nogle dygtige, samvittighedsfulde læger, som offentligt har sagt fra over for »systemets« klar uforsvarlige behandling af patienter. Lægerne er Peter Andreas Krasinikoff, Jørgen Pless og Tom Skyhøj Olsen, som alle var administrerende overlæger på deres afdelinger på forskellige store sygehuse. Så længe medierne interesserede sig for de enkelte sager, var lægerne beskyttet. Men når medierne kort efter bliver optaget af andre ting, så får de ledende DJØF'er og lægelige kolleger snart verftet de pågældende læger ud. Enten til en tidlig pensionering (Krasinikoff) eller ved firing (de to andre). Selv om selveste ombudsmanden kommer på banen i den ene af sagerne med en klar »næse« til ledelsen, så redder det ikke Krasinikoff. Og det er jo ikke bare tre oprørske læger, der fyres. Det er tre henrettelser til skræk og rædsel for andre, som går i lignende tanker om at »blæse i fløjten« om interne forhold. Og bortset fra, at man er sluppet af med tre »vanskelige« læger, så er intet ændret. Danmark ligger fortsat opsigtsvækkende lavt placeret målt på middelleveviden i forhold til andre lande, nemlig som nr. 30-31 imod nr. 4 i 1970 – samtidig med at vores sundhedsudgifter ligger i top.

Disse sagsforløb er rystende. Både for de berørte personer og for nuværende og kommende patienter, dvs. i praksis os allesammen. Men spørgsmålet er jo, hvad man egentlig kan lære af eksemplerne. Sympati med de modige overlæger er godt, men sympati i sig selv medfører jo ingen forbedringer. Hvordan kunne der være kommet flere konkrete forbedringer ud af lægernes heroiske indsats?

Alle tre administrerende overlæger tror næsten demonstrativt på de officielle systemers evne til at skaffe retfærdige forhold. Herved kommer de ikke kun til at tabe deres sag: at skabe bedre muligheder for behandlingen af de syge. De kommer også – fortvivlende nok – til at styrke de interessere, de bekæmper: disciplinering og topstyring i hospitalsvæsenet.

Krasinikoff offentliggør sin opsigelse. Dette giver en del presseomtale, og ombudsmanden går af egen drift ind i sagen. Ledelsen får en »næse«.

Jørgen Pless kritiserer på et debatmøde i en lokal Venstre-kreds en række fyringer på grund af samarbejdsproblemer. Der var en journalist til stede, som dagen efter skrev en artikel. Så blev Pless kaldt til »kammeratlig samtale« med ledelsen, som – forgæves – krævede et offentligt dementi af kritikken. Herefter udsættes hans afdeling for en stressteknik, som består i nedskæringer og øgede produktionskrav, lækage af en negativ konsulentrapport om Pless' afdeling og endelig omstrukturering, som overflødig gør hans stilling. Efter at Pless har skrevet et læserbrev om sagen, bortvises han øjeblikkeligt fra sygehuset.

Tom Skyhøj Olsen siger i en TV-udsendelse, at 200-300 patienter med apopleksi (hjerneblødning) dør

per påfører patienterne. Kun ved at forsyne journalisterne med et passende udvalg af de mest horrible historier bliver vælgernes følelser rejst i tilstrækkeligt omfang til, at politikerne bliver tvunget til at ændre forholdene. Der skal »lig på bordet«.

Her kan man kritisere overlægerne for ikke at være tilstrækkeligt konkrete. Der er ingen patienter i kød og blod i deres fremstillinger; i stedet taler de om statistikker og ledelsesprincipper og for små bevillinger til deres afdeling. Men den slags abstrakt administratør-snak flytter ikke stemmer. Det gør kun helt konkrete historier om mennesker (patienter), der lider og dør unødigt. Overlægerne står ikke frem med nogle nye hårde kendsgerninger, dvs. patienthistorier, som journalisterne kan skrive sindsoprivende historier ud fra.

Men det kan blive bedre endnu. Overlægerne bruger kun pressen til læserbreve og interview-udtalelser. Det er jo helt i overensstemmelse med vores demokratiske skolelærdom, at man står offentligt frem og siger sin mening, når man har noget på hjerte. Men i virkelighedens politiske verden bør man ikke undervurdere fordelene ved at være anonym kilde, når der skal nås resultater og ikke kun scores moralske point. Det »åbne visir« giver ledelsen alt for let spil med en efterfølgende simpel, målrettet stress-teknik mod sladrehan-ken. Ikke nødvendigvis, fordi ledelsen er ond. Men ledelser er ledelser, og ledelser er principielt mod ansatte, som sladrer til pressen om interne forhold. Enhver ansvarlig ledelse mener, at

den selv er bedst til at vurdere om det, der foregår i organisationen, er o.k.

Derfor er det kun muligt at bruge pressen effektivt for sundhedspersonalet, hvis de 1) har journalister (som skriver om sundhedsstof) som en del af deres fortrolige netværk, 2) forsyner journalisterne med rystende historier om patienter, som bliver ofre for systemet, 3) bevarer deres anonymitet.

Denne teknik med anonym læske kan lyde kynisk, men foregår helt rutinemæssigt, når politikere, pressevante embedsmænd og spindoktorer bruger pressen. Når frustrerede Venstre-politikere i folketingsgruppen protesterer over Foghs ledelsesprincipper, så sker det ved, at de uden for citat eller »uden for blokken« fortæller en udvalgt christiansborgjournalist om konkrete tildragelser på lukkede gruppemøder, så han

f.eks. kan skrive en politisk kommentar, hvor han henviser til »fremtrædende politikere i folketingsgruppen« som kilde. Også fløjtrigen hos Socialdemokraterne har gennem tiderne i høj grad bestået i anonym fodring af udvalgte journalister med historier, som underminerede den siddende ledelse.

Man skal kort sagt ikke true sin ledelse med at gå. Man skal heller ikke true den med at blive. Man skal slet ikke true den med noget. Men man skal bare sørge for, at pressen hele tiden forsynes med egnede historier, som afløser ledelsen. Eller i det mindste tvinger den til offentligt at begrunde sine dispositioner overbevisende.

At en ansat går til pressen, er en grundlæggende demokratisk form for offentlig kontrol af, hvad der foregår internt i en organisation. Denne form for kontrol spiller i Danmark en større rolle end i mange andre lande. Den lov, Offentlighedsloven, som regulerer offentlighedens, dvs. journalisters, formelle adgang til dokumenter og journaler, står i Danmark formelt tilbage for lande f.eks. i Østeuropa, Albanien og Moldavien. Også EU-systemet har større åbenhed. Forvaltnings eksperter stiller den danske diagnose således: lang svarfrist, manglende pligt til at føre postlister i stat, amter og kommuner, mange undtagelser, uens regler for journalisering. Statsministeriet fremhæves som ét af de steder det er sværest for journalister at få oplysninger fra via Offentlighedsloven. Dette betyder, at journalister her i landet er mere afhængige af ansatte, som sladrer, end pressen er i visse andre lande og i EU.

I England findes en særlig lov, som beskytter *whistleblowers*. Den kom, da undersøgelser af en række togulykker viste, at flere medarbejdere i togselskaberne vidste, at togene og skinnenettet var forældet, men at ingen turde gå til pressen med deres viden. På hospitaler, i flyveledertårne og i redningstjenester kan det koste mange liv, at de ansatte holder kæft af frygt for firing og ødelagt karriere – eller bare fordi det er det letteste.

Derfor: sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen: Genansæt de tre overlæger, og lad os få Danmark i front.

▼ Kronikken i morgen:

»Hvad hvis Forrest Gump var morder?«. Martin Martensen-Larsen fra Amnesty International appellerer til USA om at omstøde dødsdomme over retarderede og psykisk syge.

Af Klaus Kjøller

Lektor, cand. mag., Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet. Kommunikationsseksperter. Forfatter til bl.a. »Netværk på godt og ondt – Magtmisbrug for begyndere«, »Spindoktor«, »Tekst for viderekommene«.

Kun ved at forsyne journalisterne med et passende udvalg af de mest horrible historier bliver vælgernes følelser rejst i tilstrækkeligt omfang til, at politikerne bliver tvunget til at ændre forholdene. Der skal »lig på bordet«.

unødigt hvert år, fordi de på grund af pladsproblemer indlægges på en almindelig medicinsk afdeling. Ledelsen forsøger forgæves at få ham til at godtage en pressemeddelelse, hvori han dementierer udtalelsen, selv om den bare rummer de kolde kendsgerninger. Også dette mislykkede forsøg fortæller Skyhøj Olsen om i et nyhedsindslag. I månederne derefter stresses Skyhøj med »kammeratlige samtaler«, påtaler, beskæring af sin bemanding og en klage fra en kollega.

Overlægerne bruger pressen, og det er godt, men det er ikke godt nok, som de bruger den. Sundhedspersonalet er i realiteten offentlighedens eneste mulighed for at kontrollere, hvad der foregår i et monopoliseret sygehusvæsen bag om det billede, ledelsen ønsker at tegne. Personalet kender bedre end nogen alle de lidelser, som dårlig ledelse og utilstrækkelige bevillin-

TEGNING: JENS HAGE